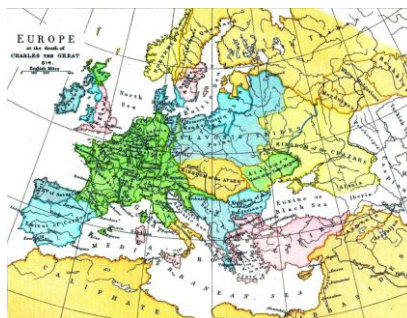

NÁMOŘNÍ OBCHOD PODÉL ATLANTICKÉHO POBŘEŽÍ A VE VNITROZEMÍ EVROPY

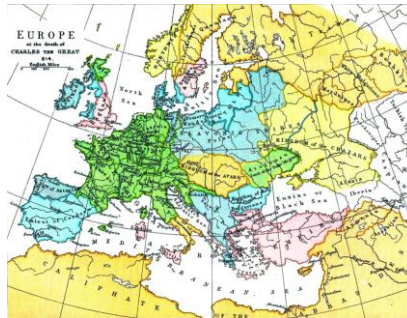
Petra Maříková Vlčková

DÁLKOVÝ OBCHOD PODÉL ATLANTICKÉHO POBŘEŽÍ EVROPY

- Za Gibraltar: od 5. až do počátku 8. st. poměrně často
- Alexandrijská loď plující do Anglie a navrátilivší se s nákladem cínu – možná reálný základ
- Trasa: podél galicijského a kantabrijského pobřeží
- Během cest – návštěva hrobu sv. Martina z Tour

- Z pobřeží Evropy – od počátku 7. st.: rapidní změna politických a ekonomických poměrů – Merovejci ovládající Neustrii a Austrasii – zakládají na pobřeží emporia:
  - ▣ Neustrie: Quentovic
  - ▣ Austrie: Dorestad

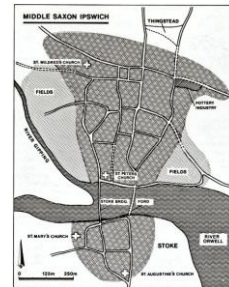
SPECIFIKA ATLANTICKÉHO OBCHODU

- Lodě bez dostatečně pevných stožárů s plachtovým = lidská síla a vesla
- Početnější posádky – až 250 osob
- Obchodníci: převážně Frísové – napojení na tzv. severní oblouk

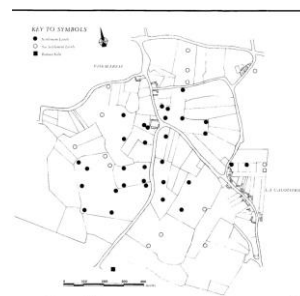
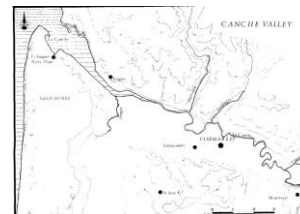
EMPORIA

- Anglie, 5.-6.st: hierarchizovaná sídliště; domácí produkce; omezený okruh směny
- Konec 6.-7.st: **EMPORIA TYP A:** obchodní místa periodicky využívána, paláce, kostely, stratifikovaná pohřebiště = doklady vzniku nového společenského uspořádání. Změna v řemeslnické výrobě a jejím pohybu – včetně luxusních předmětů.
  - Ipswich
- Konec 7.st: **EMPORIA TYP B:** proměna v centrum městského charakteru. Pravidelná uliční síť (jedna hlavní). Domy orientované delší stranou do ulice, přístřešky pro zemědělskou produkci
  - Hamwic
- R. Hodges 1987:

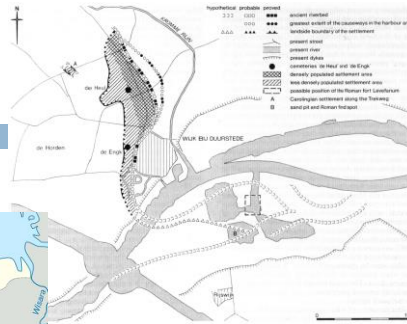
QUENTOVIC

- Hlavní přístav Franků
- „Trh na (řece) Canche“
- Přibližně v okolí Montreuil-sur-Mer (cca 29km J od Boulogne-sur-Mer)
- Osídlení: 6.-polovina 9. st.
- Rozsah: minimálně 35ha

DORESTAD

- Duurstede u Utrechtu – na Rýnu
- Dělení:
  - Horní město (Merovejské)
  - Dolní město (Karolinské)
- Do konce 8. st.: sídleno 200 ha
- Vrchol: 8.-9.st.
- Mincovna
- Importy: víno z Mohuče, skleněné výrobky, žernovy z Eifelu, stolní keramika (konvice zdobené cínovou folií = tzv. tatingské konvice)
- 1. pol. 9.st.: opakované útoky Vikingů

KONTAKTY S BRITSKÝMI OSTROVY

- Marseille: po 750 – anglosaský obchodník Botto
- Před 775: irský mnich Fidelis – Palestina, Egypt (první středověký popis pyramid)
- Kontakty Britských ostrovů s muslimským světem: král Offa z Mercie
  - 757-796
  - Ovládal velkou část J Aglie
  - Au napodobenina dináru chalify al-Mansúra (774) s arabským opisem a doplňkem OFFA REX
  - Jeden z prvních anglosaských panovníků zavádějících skutečné mince (do té doby: předmincovní platidla: sceatt „skat“)
- Kontakty: barviva na iluminace

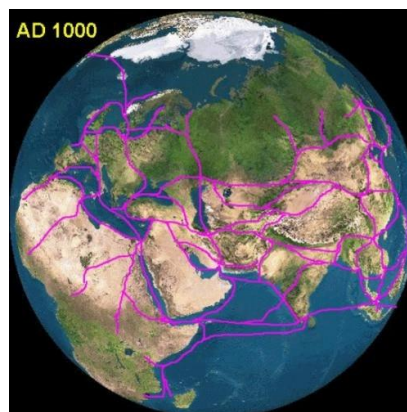
VIKINGSKÉ NÁJEZDY A EXPANZE

- Trvání: pozdní 8.- polovina 11. st.
  - 787: Dorset
  - 793: klášter Lindisfarne
- Důvody:
  - Odpověď na násilné christianizační praktiky Karla Velikého
  - Využití oslabení evropských států
  - Získat přístup k dálkovým cestám
- Nájezdy: průměrně 500-700 vojáků
- Výkupné za území v moderní Francii – snaha kompenzovat úbytek v přísunu drahých kovů z JV v 9.st. (po 820)

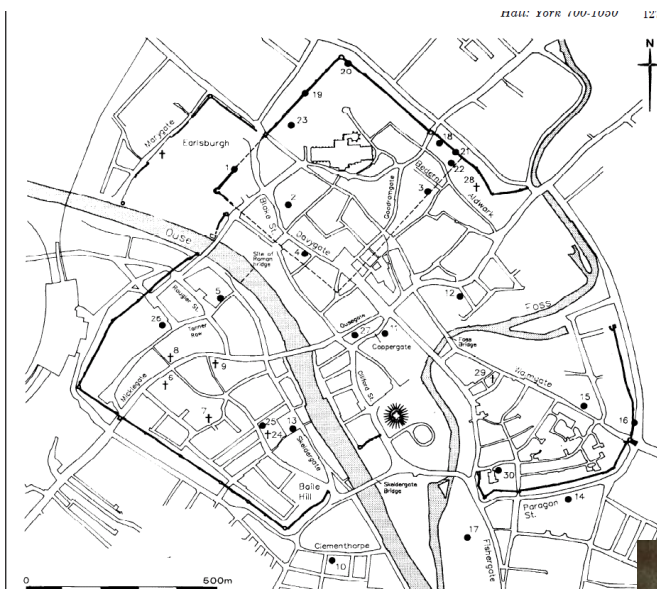
10. STOLETÍ

- Proměnlivé vztahy: měnící se poměry anglosaských a karolínských X muslimských mincí
- Důležitá centra:
  - York
  - Rurikovo/Rjurikovo gorodiště
- Doznívání vikingských nájezdů – rozmach Hedeby
- Propojení do celoevropského systému: nejen pobřeží X cesty vnitrozemím – etablování EM Polska a českého státu

Eoforwic – Jorvik - York -

- 1.-5. stol. římské město - *colonia*
- 7. – 9. stol. Drží postavení administrativního centra království Northumbrie
- 627 biskupství, křest krále Edwina (735 arcibiskupství)
- 866 obsazen Vikingy
- 954 Erik Bloodaxe, začlenil York do vznikající Anglie
- Nejrozsáhlejší arch. výzkumy, 70. léta, Fischergate, Coppergate
- Prozkoumáno 0,025%

Il'menské jezero

- Archeologický výzkum oblasti od 19. stol.
- 26 sídlišť datovaných do konce 1. tisíciletí
- Většina sídlišť 9. stol.-11. stol.
- na vyvýšených místech říčních teras

Cholopij Gorodc

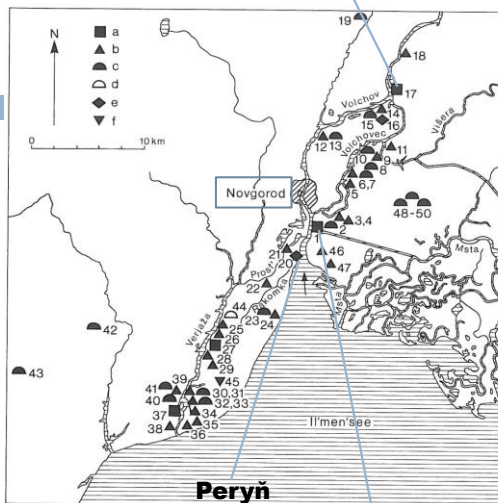

Abb. 11. Archäologische Denkmäler in Poozer'e und im Bereich um den Volchoh-ausfluss vom Ende des 1. Jts. n. Chr. a Alte Burgwälle; b offene Siedlungen; c *Sopki*; d mutmaßliche Plätze von *Sopki*-Anlagen; e heidnische Kultstätten; f kultischer Stein. – 1 Rjurikovo Gorodišče; 2 Nerovo; 3–4 Sitka I; 5 Sitka I; 6 Sitka I; 7 Sitka I; 8 Uberska; 9–10 Rodionovo; 11 Myza Speranskogo; 12 Peryn; 13 Pros; 14 Jalema; 15–16 Dersogoye Motiny; 17–21 Georgii; 28–29 Vasil'evskoe I/II; 30–31 Ljubozja; 32–33 Gorokovo; 34 Zabolot'e; 35–36 Erunovo; 37–38 Seregn Gorodok; 39–41 Zaval; 42 Okatovo; 43 Bazlovka; 44 Moiseeviči; 45 Gvozdec; 46–47 Šitovka I/II; 48–50 Mšaska.

Rjurikovo Gorodišče

Rurikovo Gorodišče

- nejméně 4 ha, 11-12 m nad hladinou jezera
- strategická poloha, výrazné zem. Zázemí
- Dendrodata: nejstarší 889,896
- od 9. stol. centrum úloha v oblasti
- Archeologický výzkum od r. 1901
- Systematický výzkumu 1975 E. Nosov
- Nálezů dirhemů (850-860)
- Byzantské i skandinávské importy

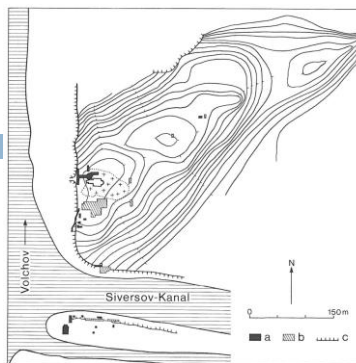
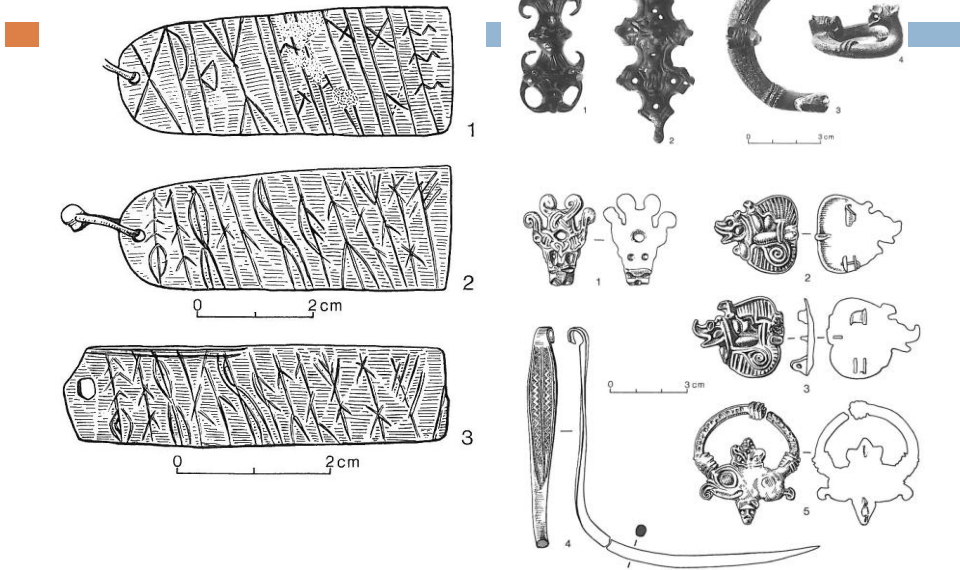

Abb. 36. Plan von Rjurikovo Gorodišče; a Grabungen 1901–1970; b Grabungen 1975–1985 E.N. Nosov; c Terrassenlinie.

Rurikovo Gorodiště

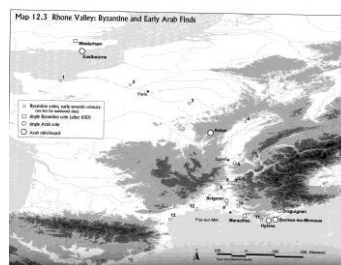

VNITROZEMSKÝ
OBCHOD RANĚ
STŘEDOVĚKOU
EVROPOU

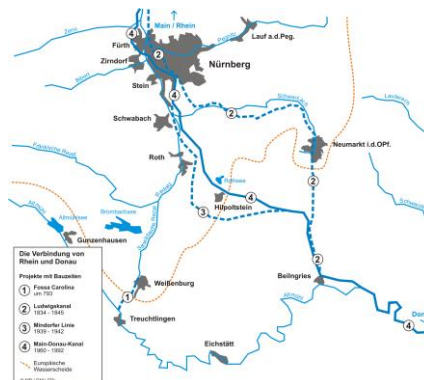
VNITROZEMSKÉ CESTY

- Základní osa: Rhona – Rýn – Dunaj – od antiky
- Přechod přes Alpy – průsmyky
- Objem obchodu ve vnitrozemí Evropy – přechody přes Alpy (spíše až v 9.-10.st.)
- Po 600: dálkový obchod ze Středozeví k Severnímu moři: z Provence údolím Rhony na S
- Franská politika – zesílení východo-západního směřování obchodních stezek + zvýraznění významu Rýna
- Po pol. 7.st.: ústup významu Rhony a nárůst alpských průsmyků

FOSSA CAROLINA

- = Karlův příkop
  - jeden z největších inženýrských počínů raného středověku – popis v análech z Lorsche (*Annales laureshamenses*)
- propojení Rýna (přítok Rednitz/Rezat) a Dunaje (přítok Altmuehl)
- stavba: 793 AD: Karel Veliký
- délka: 3 km, dodnes zavodněno 500 m
- Význam:
  - **zlepšení spojení a obchod**
  - vojensko-politický
  - předchůdce kanálu Rýn - Mohan - Dunaj
- Zánik?
  - příčiny neobjasněny, pravděpodobně záhy po dokončení

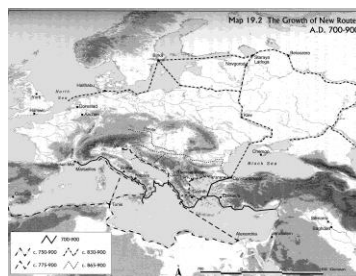

FOSSA CAROLINA

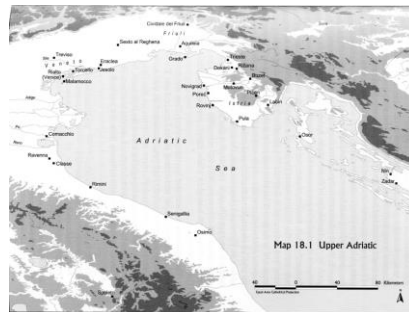
PODUNAJSKÝ KORIDOR

- Předpoklad: nutné uklidnění geopolitické situace na Balkánu a SV od něj – bavorští vévodové X Avari od 20tých let 8. st: navázání pravidelných obchodních styků – návaznost na Hedvábnou stezku
- Podunajský obchod a šíření byzantských vlivů směrem do Podunají
- Možné cesty (po 860):
  - Podunajská (středoevropská)
  - Balkánský koridor
- Vždy: silný vliv geopolitického uspořádání regionu

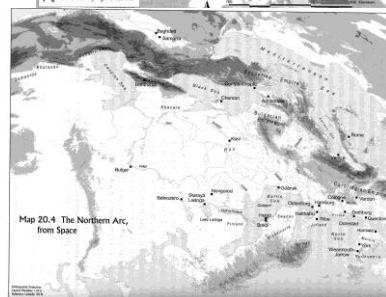
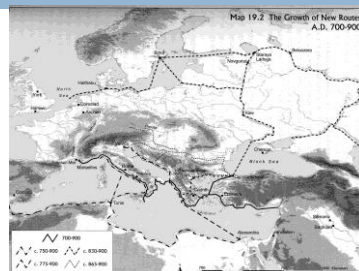
BENÁTKY

- Místa s pozdně antickou tradicí v S části: Ravenna a města podél chorvatského pobřeží – po polovině 8. st.: mimo hlavní oblast zájmu
- Hlavní centrum: Comacchio
- Po 750: změna – Apulia a Benátky
- Benátky: poprvé ve 30tých letech 8.st.
  - ▢ Postupně dominance v celém adriatickém regionu
  - ▢ Vlastní archeologický výzkum – teprve začíná

SEVERNÍ OBLOUK

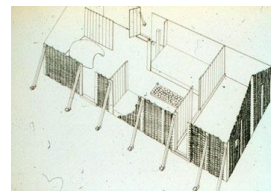
- Bez pozdně antických předchůdců
- Nástup: od 8.st.
- Průběh: není zcela jasný: ústí Rýna – Jutský poloostrov (Hedeby) a dále na V nebo SV
- Nejstarší aktivita: pozdní 7.st.
- Bohatství pramenů odpovídá složitosti vztahů a způsobů výměny zboží
- Aktivity Chazarského kaganátu – od konce 8.st.
- Obchodní centra: Hedeby, Birka, Kaupang, Truso etc.

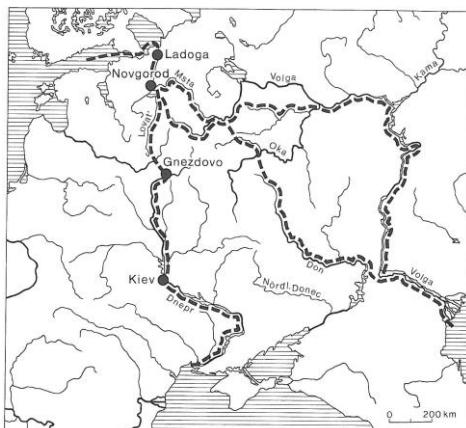
HEDEBY

- Písemné zprávy: 804-1066
  - ▣ Wulfstan
  - ▣ Ibrahím ibn Yakúb
  - ▣ Adam Brémský
- Archeologický výzkum: od 1897
- Rozsah: 24 ha X
prozkoumáno jen 5 procent plochy osídlení a 1 procento přístavu
- Zánik: 1050 vyplnil král Harald III. Norský + 1066: vyplnění a vypálení Slovy – následně opuštěno

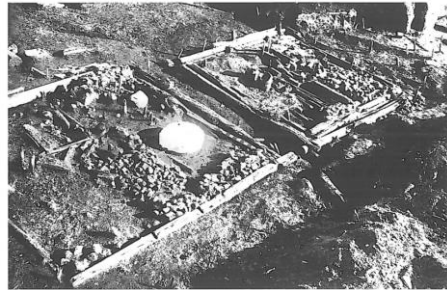

BALT – ČERNÉ MOŘE

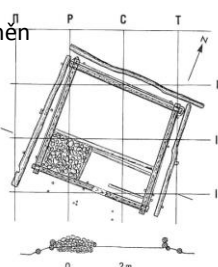

Stará Ladoga

- ústí Volchova (výchozí pozice na říční cestě)
- pol. 8. stol. neopevněné sídliště
- Archeologický výzkum: 1909-13, od 1972
- řemeslnické dílny – kovář, zpracování neželezných kovů
- předměty vyrobené ve vikingském prostředí
- pohřeb v lodi na protějším břehu

- 862 *Pověst vremennych let*, Rurik zmíněn jako zakladatel Ladogy

HISTORICKÉ DÁLKOVÉ
CESTY

KUPECKÉ SDRUŽENÍ RÁDHÁNÍJA

- Etymologie označení: nejasná
  - Teritorium v Mesopotámii „the land of Radhen“
  - Město Ray v Persii
  - Řeka Rhona ve Francii
  - Perské označení rah „cesta“ a dan „ten, kdo zna“
- Zpráva: *Kniha cest a království* od Abú al-Kásima Ubajdulláha ibn Abdalláha **ibn Churradásbiho**:
  - 820 – 912
  - ministr spojů a představený zpravodajské služby abbásovského chalífátu
- Kupecké sdružení Rádhánija = Radhanité
- Význam: podíl na přenosu znalosti výroby papíru z Číny na Západ

KUPECKÉ SDRUŽENÍ RÁDHÁNÍJA

- *Itinerář (či itineráře) židovských kupců (známých co) Rádhánija, jež mluví arabsky, persky, růmí (řecky?), fransky, andalusky, a slovansky, a cestují od východu na západ a naopak, po souši i po moři. Ze západu dovážejí kleštěnce, mladé otroky a otrokyně, hedvábný brokát, bobří, hranostaji a jiné kožešiny, jakož i meče.*
- *[První itinerář]: Naložují se v zemích franských v Západním (tj. Středozezemním) moři, a přistávají v al-Faramá (ve východním rameni nilské delty). Odtamtud převážejí své zboží po zemi do al-Kulzum (na jižním okraji suezské šíje)...a plaví se přes Východní (Rudé) moře do al-Džár (přístav města Medíny) a do Džiddy. Odtud pokračují v cestě do Sindu (severozápadní Indie), Indie a Číny. Z Číny přivážejí ambru, dřevo aloe, kafr, skořici a další vývozní artikly těchto zemí. Vracejí se tak do Kulzumu, dopravují svá zboží do al-Faramá a vyplouvají na Středozezemní moře. Někdy činí se svými náklady odbočku do Konstantinopole a prodávají je Byzantincům. Jindy se za prodejem vypravují do země krále Franků.*

- *[Druhý itinerář]: Zlíbí-li se jim tak, vezou své zboží po opuštění země Franků mořskou cestou, po Středozemním moři, vyloďují se v Antiochii (Antakya v JV Turecku) a odtud cestují ve třech etapách: nejprve do al-Džábije (dnes neznámé polohy), poté se se zbožím plaví po Eufratu do Bagdádu a pak po Tigridu do Ubully. Odtud se pak vypravují do Ománu, Sindu, Indie a Číny, ježto tyto země spolu sousedí.*
- *[Třetí itinerář]: Suchozemská trasa: ti z nich, kdož se vydávají z Andalusie nebo země Franků, překračují (průliv) do Dolního Sýsu a dosahují Tangeru, odkud se vypravují severní Afrikou do Egypta. Nato cestují přes Ramlu (v Palestině), Damašek, Kúfu, Bagdád, Basru, Ahváz (v JZ Iránu), Fárs a Kírmán do Sindu, Indie a Číny.*

- *[Čtvrtý itinerář]: Někdy objíždějí Řím (Rūmija) kraji slovanskými, dosahující Chamlidže (nebo Chamlíchu), hlavního města Chazarů (v Přikaspí). Odtud vyplouvají na moře Džurdžánské (Kaspické) a přistávají v Balchu (v severním Afghánistánu) či v krajích za řekou Amudarjou, než dosáhnou tábora (kočovníků?) a pokračují do Číny.*

TRANSSAHARSKÝ DÁLKOVÝ OBCHOD

- Z Guinejského zálivu na J pobřeží Středozemního moře
  - Audaghost (Mauretánie)
  - Kumbi Sálih (Mauretánie)
  - Střední Niger: Gao, Jenne-Janno
- Prostředník pro Z Evropu: Andalusie
- Obchod: Au, slonovina, kvalitní dřevo, kosmetické produkty, ozdoby, otroci
- Nástup: od 8. st.; 9.st: lodě již v rovníkových oblastech

CESTA KADIDLA

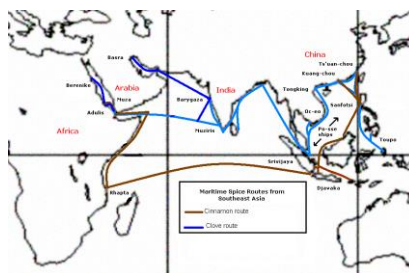
- Dopravní tepna pro obchod s indickým, africkým, východoasijským a arabským zbožím
- Kontrola: Arabové
- Obchod: kadidlo, myrha
- Isidor Sevillský (6.st)

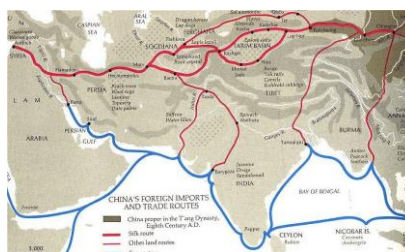
CESTA KOŘENÍ

- V rukách arabských obchodníků z Egypta – Abbásovský chalífát – obrovské bohatství
  - ▣ přístav Basra
  - ▣ přístav **Siraf**
- Základní druhy koření:
  - ▣ muškátový oříšek, skořice
  - ▣ Hedvábí, vzácná dřeva, vonné esence, drahokamy, perly
- Změna: odklon od Perského zálivu a přenos do Rudého moře

HEDVÁBNÁ STEZKA

- Transkontinentální eurasijský pletenec cest = 6500 km
- Seidenstrasse: Ferdinand von Richthofen 1877
- Počátky: dynastie Han (206BC – 220 AD)
- Vliv: Sogdijců a Chazarů = zprostředkování obchodu do Evropy
- Jeden z vrcholů: 7.st: sásanovské mince
- Placení drahými látkami: doloženo pro západní Slované a ve Skandinávii
- Šíření kulturních impulzů: strunné nástroje (loutna)

JANTAROVÁ STEZKA

- Historická stezka: severní Evropa a Středozemní moře – od doby bronzové
- Pozdní antika: nestabilní průběh: Panonie
- Jižní zakončení: souběh hromadných nálezů arabských a byzantských mincí

